

Sterven in het hospice. Een bijzondere toegift

Komende week is de Week van de Palliatieve zorg. Palliatief betekent verzachtend, zonder genezing te brengen. Voor de mensen die palliatieve zorg krijgen is geen genezing mogelijk. De zorg moet het leven dat hen rest zo aangenaam mogelijk maken. Zulke zorg is intensief, vooral als het sterven nabij komt. Als de familie het thuis niet meer redt, is er een alternatief: het hospice, letterlijk gastenverblijf.

Het eerste Zeeuwse hospice is tien jaar oud: een woning aan het Clarahofje in Hansweert. Er komt een hospice in Zierikzee en er zijn plannen voor Sint Annaland en 's-Heer Arendskerke. Open is verder alleen het nieuwe Sint Jans Hospice De Casembroot in Middelburg. Ondergebracht in twee geschakelde nieuwbouwwoningen van het type waar menig huizenkoper op valt. Pergola's en terrassen in de tuin, lichte muren, grote ramen. Behalve het naam-bord doet niets aan een sterfhus denken. Er lopen mensen in en uit, er spelen kinderen buiten. Zo nu en dan brengt de ambulance een nieuwe bewoner. En 's morgens vroeg en 's avonds laat rijdt soms de auto van de begrafenisonderneming weg.

De buurt reageerde bezorgd, toen de Nassaulaan als alternatief werd gekozen voor het Molenwater waar omwonenden het hospice afwezen. Maar inmiddels heeft iemand uit de flat aan de overkant in het hospice de laatste dagen doorgebracht. En ook iemand uit de jonge woonwijk vlak achter het

hospice is er overleden. Zo wordt het hospice een stukje van de buurt.

Binnen is de sfeer gemoedelijk, vrolijk zelfs. De koffie is er goed. Kinderen vermaken zich met spelletjes en televisie, als het bezoek aan opa of oma lang duurt. Er worden friet en tosti's gebakken, of pannenkoeken, als de bewoners er zin in hebben. Als extraatje, naast de maaltijden uit de gerenommeerde keuken van het Jacob Roggeveenhuys in Middelburg. „Er was hier een man, die at niet meer, want hij zou over twee weken dood gaan, zei hij. Op een dag liet 'ie vallen dat 'ie zo'n zin had in frikadellen. Die hebben we gebakken. Hij genoot, en wij ook", vertelt vrijwilligster Dikkie van der Kleij met pretogen. Ze is één van de negentien vrijwilligers die naast de elf verpleegkundigen, twee huisartsen en twee huishoudelijke medewerkers in het hospice werken.

Puur

„Ben je dan altijd verdrietig als je thuiskomt?" vroeg de zoon van Corrie Marijs, toen ze drie dagen per week als vrijwilliger in het hospice voor stervenden ging werken.

Die zoon speelde later in het hospice computerspelletjes met een kleinzoon van een bewoner en komt er nog graag. „Toen ik begon was het me niet te doen om extra vriendinnen," zegt Dikkie. „Het is wel zo gelopen. We bellen elkaar veel. Dat is nodig. Je wil niet alles mee naar huis nemen." Elke maand praten de vrijwilligers samen over wat hen bezighoudt. Na een halfjaar hospice blijven er

dilemma's. Ga je naar de begrafenis van bewoners? Wat doe je met verdriet? „Ik denk dat je sterker wordt," zegt Corrie Marijs. „Er staat veel tegenover. Mensen zijn hier zo puur. Alle franje is eraf", zegt Matty Meulmeester.

Tijdens de voorbereidende cursus moesten ze 'goed naar zichzelf kijken'. „We zijn eigenlijk allemaal mensen met levenservaring", merkt Dikkie op. Hun persoonlijke verliezen en ziekte-ervaringen brachten een andere kijk op hoe een mens sterven kan. De zwager van Dikkie van der Kleij overleed in een hospice in Beekbergen. „Mijn vader stierf in het ziekenhuis. Wij stonden achter een gordijntje, temidden van zeven patiënten op zaal. Mijn zwager zei in Beekbergen: "Ik voel me zo rijk, het lijkt wel het Kurhaus." Dat ervaar ik hier ook. Bewoners vinden kleine dingen zo bijzonder. Dat je aardbeien voor iemand schoonmaakt. Kleine attenties. Het is aandacht. Je hoeft niet weg." Maar, hervat ze: „Je moet ook weten wanneer je wel weg moet zijn."

Vijf bewoners kan het hospice herbergen. Familie kan er logeren, apart of bij de stervende. Het verdriet en sterven van anderen tegenkomen hoeft niet. In de grote huiskamer treffen families elkaar wel eens. Er is ook strijd. Niet iedereen aanvaardt het naderend einde in waardige berusting. Families zitten niet allemaal in harmonie rond het bed. „Dat is erg om te zien," zegt Corrie. „Maar wie zijn wij om daar wat van te zeggen?" Als de dienst erop zit gaan de vrijwilligers naar huis. Ook als ze het

erg goed vinden met die ene bewoner, die er volgende week niet meer kan zijn. „Je moet voorkomen dat iemand jouw patiënt wordt. Bewoners kunnen je claimen, maar thuis is thuis," zegt Corrie. Als er iemand is overleden, bellen ze dat rond aan elkaar, zegt Matty. „Je wil zo'n bericht niet koud op je dak krijgen als je hier weer komt."

Godsgeschenk

De vrijwilligers zijn er nadrukkelijk niet voor verpleegtaken. „Familie kan hier zoveel zelf doen als ze willen. Wij zijn er om de mantelzorger te ondersteunen. Als een dochter of vriendin er eens niet kan zijn. Soms heb je enkel werk aan de familie. Er zijn wat tranen vergoten in het keukentje van het hospice, boven een kop soep. En er is wat afgelachen onder de afwas."

E. Kaboord-van Vlaanderen nam in het hospice afscheid van haar vader. De markante Koudekerkenaar, voorheen melkboer, overleed op 104-jarige leeftijd, helder en recht-door-zee als hij altijd was. Hij woonde tot januari 2002 op zichzelf, geholpen door zijn dochter en de thuiszorg. „Na een val kwam hij in het ziekenhuis, en het gekke was: van de ene op de andere dag kon hij niets meer." „Ik ben gewoon versleten", zei hij. „Hoe oud wil je eigenlijk da'k worre", riep hij tegen de dokters. En tegen ons: "Zoek maar een ander plekje voor me, hier moet iemand liggen die beter kan worden." Hoewel geen dokter een indicatie kon verzinnen voor een naderend overlijden kon meneer Van Vlaanderen in het hos-

pice terecht. „Het was hier zo rustig. Vader werd snel moe. Het hospice was een godsgeschenk – wij zagen 'm al in het verpleeghuis liggen. Dat was niks voor hem geweest. Hij heeft het heerlijk gehad. Rond vaders bed was het zoete inval. Hij heeft nog met de dominee zitten zingen. Hij kreeg Sinterklaas op bezoek. Die had hij z'n hele leven niet over de vloer gehad." Na twaalf dagen viel hij op een avond voorgoed in slaap.

De Regionale Indicatie Commissie blijkt snel en soepel bij de toewijzing van een hospiceplek. Enig criterium is een levensvooruitzicht van circa drie maanden. „Maar als iemand hier langer woont, hoeft hij niet weg, hoor", haast de Veerse huisarts Rene' van Tol zich te zeggen. Hij is één van de twee vaste huisartsen van het hospice, ingeval de eigen huisarts van bewoners te ver weg zit. „We moeten wel voorkomen dat de vijf plekken als verpleeghuisbedden worden gebruikt. Dan is er geen plaats meer voor mensen die dat snel nodig hebben."

Toen Nel Koole uit Koudekerke de zorg voor haar schoonmoeder niet meer aankon, was er de andere dag al een plek in het hospice. „Zij wilde graag thuis blijven. Ze deed het voor mij. We hadden een hechte relatie, maar door al het tillen werd ik zo krom als een hoepel. Hier wordt de verzorging van je overgenomen en wat blijkt: je hebt weer tijd voor elkaar." Haar schoonmoeder heeft er elf dagen geleefd, als tweede bewoner van het net geopende huis. Lang genoeg om Koningin Beatrix op

bezoek te krijgen, het laatste hoogtepunt in haar leven. Naderhand heeft Nel Koole taart gebracht. „Hier loop je zo' binnen. Het hospice was een bijzondere toegift. Puur luxe. Ik had die tijd niet willen missen."

Het merendeel van de eerste bewoners van het hospice overleed al snel. Te snel, vindt huisarts Van Tol. Een enkele keer zelfs in de ambulance die hen bracht. Dan schiet het toevluchtsoord zijn doel voorbij. „Het is misschien nog de onbekendheid. Bij artsen, ziekenhuizen en de bevolking." De schoonvader van Els Matthijsse-Jonkheer uit het Walcherse gehucht Krommenhoek verloor bij aankomst in het hospice het bewustzijn. Tot haar grote spijt. Na drie dagen overleed hij, 86 jaar oud. „Een eigenwijze Walcherse boer", glimlacht Els. „Hij wilde per se op Krommenhoek blijven. De laatste twee weken in het ziekenhuis zijn achteraf gezien een kwelling geweest. Nog voor we over het hospice konden beginnen was met hem al over verpleeghuis Der Boede gepraat. Daar was hij dagen door van slag, dat was zo'n schrikbeeld voor hem. Hij heeft nooit meer geweten dat hij hier terecht kwam. Maar voor ons was het goed. We vormden een soort invasie met alle broers, zussen en kleinkinderen. Maar alles kan. Dit bleek de op één na mooiste plek."

Claudia Sondervan

03-2003

© Provinciale Zeeuwse Courant